מפניני הפרשה - מאמר

השופטים והשערים

"**שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך**" (פרק טז - יח') חז"ל דרשו שפסוק זה על שעריו של האדם שהם: העיניים, האוזניים והפה - יש לו לאדם להציב שופטים ושוטרים על שעריו שיסננו את אשר יראה וישמע ויפקחו על אשר יצא מפיו.

חז"ל גילו לנו שהאוזניים - נכוות ראשונות, בקלות ובמהירות. לרמז שהן מקום תורפה. לפעמים שומע האדם דבר המחלחל בו כארס עכנאי ומרעיל את נשמתו. העיניים תרות ומחטיאות - "**אין יצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות**". עין רואה ולב חומד, ומפיל את האדם בפח.

הפה סכנתו גדולה: "**מוות וחיים ביד הלשון**", זכה האדם - מדבר הוא בלשונו דברי תורה ודברי תפילה, ואז: "**מרפא לשון עץ חיים**". מרבה הוא בדברי חסד ומרבה שלום בעולם, ודברי פי חכם חן. לא זכה, יוצאים מפיו דברי רכילות ולשון הרע, נרגנות, מחלוקת ודיבה, והוא מרבה עוונות עד לשמים.

כבר דרשו חז"ל על הפסוק "**כל עמל האדם לפיהו**" - שכל מצוות ומעשים טובים שהאדם מסגל לעצמו בעולם הזה אינו מספיק לדיבור היוצא מפיו!

גם לאופן עשיית טוב יש להציב שופטים ושוטרים, ונבאר זאת ע"י משל ממשלי הרב בעל "ישועה ורחמים" זצ"ל: מעשה באדם שנולד לו ילד עיוור. הרופאים, ערכו לו בדיקות חיפשו תרופות וניתוחים, אך ללא הועיל.

ניגש האב לבנו, ואמר לו בכאב: "**בני יקירי, גזירה היא ממרום ונקבלה באהבה. עולמך יהא חשוך עליך לעולם, אין תרופה למכתך**". והילד קיבל את הדין בהכנעה.

לימים נכנס הילד לחנות. גישש בידיו וזיהה מוצרים, עד שהניח ידו על חפץ עגול. שאל: "**מה הוא חפץ זה?**" ענהו המוכר: "**זו מנורה חשמלית**". **שכאשר חשוך, לוחצים על הכפתור ונדלק האור, ואפשר לראות**".

נפעם הילד, שב לביתו ועדכן את אביו בתגלית שמצא וביקש שיקנה לו את מנורת הפלאים.

התרגש האב וענה בכאב: "**אל נא, בני, אל תשגה באשליות! מנורת החשמל מיועדת למי שראייתו תקינה, ורק החשיכה מעכבתו מלראות. אזי המנורה "מגרשת" את החושך, והוא יראה לאורה. אבל מי שמאור עיניו כבה - לא תעזרהו המנורה כל עיקר!**"...

ונמשל: חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות, וגדול כוחן של הסליחות, וכוח י"ג מידות של רחמים שאינן חוזרות ריקם, וכוח הוידוי, "**שכל מי שחוטא, ואומר 'חטאתי', אין רשות למלאך החבלה לגעת בו**" – הכל נכון.

אבל יש לדעת שאמירת הסליחות אינה פועלת בדרך קסם, ואינה מרעיפה סליחה מאליה: רק מי שליבו ער ורגשותיו פועמים, אלא ששיגרת חייו גברה עליו והאפילה את רגשותיו, יהיו עבורו הסליחות כקרני אורה שיגרשו את החשיכה ויפזרו את הערפילים החוצצים בינו לאלוקיו.

אבל מי שאין ה"**שופטים ושוטרים**" ממונים על שעריו לבל יכנס בהם ערל וטמא. מי שמחדיר לנבכי נפשו מראות אסורים ושומע דברי כרכילות והבאי, מוציא מפיו דברי כפירה, ומדבר דברים אסורים הפוגמים את הנשמה הטהורה. אדם זה עלול לומר מזמורי סליחות וליבו בל עימו, כי נטמא ונאטם, וכל דיבוריו מן השפה ולחוץ. ואיך יקווה שיעוררו את הרגשות הכבויים וילחיטו את הלב המאובן!

בין אדם לחבירו

ועדת קבלה המתכנסת לדון בקבלת מועמדים כתלמידים, משרה או למינוי ארגוני וכדומה. בין אם התוצאה הסופית היא בעד אותו מועמד ובין אם לאו, אסור לגלות את זהותו של כל מי שהתנגד למועמדותו. ופשוט שאסור לחבר הועדה לומר למועמד "אני הייתי בעדך אבל חברי הכריעו נגדך". וכן כאשר בית דין פוסק נגד אחד הצדדים המתדיינים. אסור לאחד הדיינים לספר שכולם הסכימו פה אחד נגדו, או מי צידד עם איזה צד, או לומר "אני פסקתי לטובתך אבל החלטת הרוב הייתה נגדך", וכדומה.

שואל ומשיב

שאלה: מהו הזמן הטוב ביותר לאמירת הסליחות ומדוע?

תשובה: הזמן הטוב לאמירת הסליחות הוא באשמורת הבוקר, כלומר לקראת סוף הלילה, וזאת מפני שאז היא שעת רחמים ורצון, שעה של ציפייה לקראת עליית האור וגילוי דבר ה' בעולם.

באותה שעה כולם ישנים והעולם נקי ושקט ממחשבות ומעשים רעים, והתפילה יוצאת מעומק הלב, ובוקעת את כל המחיצות ומתקבלת. ומכל מקום כבר משעת חצות הלילה מתחיל הזמן הראוי לאמירת הסליחות, מפני שמחצות הלילה מתחילה הציפייה לעליית השחר, והוא זמן של חסד ורחמים.

שאלה: כיצד ינהגו בני אדם שאם ישכימו לאמירת סליחות באשמורת הבוקר, הדבר יגרום להם לעייפות יתר במשך היום?

תשובה: בדורות האחרונים עם התפתחות התאורה המלאכותית אנשים רבים רגילים לשכב לישון בשעות מאוחרות בלילה, וזמן הקימה המקובל הוא בין שש לשבע, כשעתיים לאחר אשמורת הבוקר, ואם יקומו באשמורת, יהיו עייפים במשך כל היום, ועבודתם ולימודם עלולים להיפגע.

ולכן רבים נוהגים לקום כיום לסליחות כשעה או חצי שעה לפני השעה שהם רגילים להתפלל שחרית. ואף שכבר עלה השחר, השעה עדיין ראויה לאמירת סליחות. ואם יוכלו לומר סליחות אחר חצות הלילה, עדיף. ובכל אופן צריך להיזהר שאמירת סליחות לא תגרום לעייפות כזו שתפגע ביכולתו של האדם לקיים את חובותיו כלפי עבודתו או תלמודו.

שאלה: האם ניתן להקדים את אמירת סליחות לשעות הלילה המוקדמות?

תשובה: יש אומרים שציבור שלא מצליח לארגן סליחות בבוקר, כהוראת שעה יכולים לומר סליחות בעשר בלילה, למרות שעדיין לא הגיעה שעת חצות (איגרות משה אורח חיים ב', קה'). אולם למעשה עדיף לומר סליחות ביחיד בזמן הראוי, מפני שלדעת המקובלים ופוסקים רבים, אין הזמן שלפני חצות הלילה מתאים לאמירת סליחות, שאז מידת הדין מתוחה. (מבוסס על פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

הנדיב שופט ושוטר – מחשבה ומעשה

בפרשתנו בפרק יז' – ט' נאמר "**ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם**", ובפסוק יא' נאמר: "**לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל**" הגמרא במסכת סוטה מד: מביאה שאדם ששה (מדבר) בין תפילה של יד לתפילה של ראש עבירה היא בידו וחוזר בה מעורכי המלחמה.

מדוע עבירה זו היא כה חמורה, עד כדי שחוזר בה מעורכי המלחמה מחשש לחייו?! ניתן להסביר זאת כך. הכהן והשופט הם בבחינה של דעת – הבנה והתבוננות, כפי שנאמר במלאכי פרק ב' ז': "**כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו**". לעומת זאת השוטר הוא בבחינת ביצוע והוצאה לפועל של מעשים, כפי שמסביר רש"י בתחילת הפרשה, ששוטרים הם אלה הרודים את העם וכופתים במקל ורצועה עד שיקבל עליו את דין השופט.

עבודת ה' היא שילוב של בחינת הדעת - ההבנה וההתבוננות, יחד עם ביצוע מעשים. כפי שלמדים מהפסוק בפרק ל' יד' "**בפיך ובלבבך לעשותו**".

יש בפסוק זה לב ומעשים. זוהי עבודת ה' השלימה, כפי שניתן ללמוד גם מכך שהקב"ה ברא את העולם בששת ימי המעשה, ואחר כך שבת ביום השביעי. ששת ימי המעשה הם עניין המעשים ובשבת אין עבודה ומעשים, כל זאת כדי להתבונן ולהעמיק במעשה ה'.

לפי זה ניתן להסביר ש"תפילה" שמניחים על היד מסמלת את העניין של העשיה, בעוד ה"תפילה" שמניחים על הראש מסמל את בחינת הדעת המחשבה ההבנה וההתבוננות. אם כן, אדם השם בין תפילה של יד לתפילה של ראש מפריד בין המעשה לבין הדעת והמחשבה וההתבוננות, וממילא עבודת ה' שלו פגומה ולכן חוזר הוא מעורכי המלחמה. (מבוסס על ספר אהבת קדומים)

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

עזירי בן ימימה טרבלסי ז"ל | יחיא בן רחל ושלום מור יוסף ז"ל | שלמה בן סלחה למשפחת עדיקה ע"ה

מאיר בן פלורה שביט ז"ל | שאלתיאל בן מזל דהרי ע"ה | מזל בת יעיש דהרי ז"ל | אידה בת פיבי אוחיון ז"ל

אפרים בן ימימה טרבלסי ז"ל | ראובן בן שרה יונתי ז"ל | חווה בת ננה אהרונוב ז"ל | אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה

בניהו בן סגולה ובועז למשפחת מלט ע"ה והי"ד | שושנה בת רחל בוחניק ז"ל

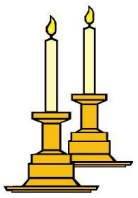
קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

בס"ד א' לחודש אלול ה'תשפ"ו
שנה שלושים ושתים גליון מס' 46
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

שבת קודש
פרשת שופטים
מפטירים

"אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם"
(ישעיהו נא' – יב')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: 19:07
יציאת השבת: 20:05
זמן רבנו תם: 20:38

מהלכות ומנהגי חודש אלול שו"ע סימן תקפא' ופוסקים אחרונים

הקדמה

במסכת ראש השנה יז: מובא: "ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפילה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון, אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר (שמות לד) - הנה אנכי כרת ברית".

כתב האלשיך הקדוש בפירושו לתהלים: ושמעתי בשם "ליבנת הספיר", שלכן לא אמר – אָמרו לפני כסדר הזה, אלא "עשו" כסדר הזה, כי לא באמירה תלוי, אלא במעשה, כי אותן המידות שמזכירים "רחום וחנון, ארך אפיים..." תעשו אותם כסדר ההוא וע"י כן לא תשובו ריקם. בספר "מקור חיים שלם" כתב שזה הפשט אמיתי של המקרא.

על עצם התשובה כתב רבינו יונה בספר "שערי תשובה" יונה בשער א': "מן הטובות אשר היטיב ה' יתברך עם ברואיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם, לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו, ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו, לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם, שנאמר (תהלים פרק כה' - ח): "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך", ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו, לא סגר בעדם דלתי תשובה, שנאמר (ישעיה פרק לא' - ו): "שובו לאשר העמיקו סרה". ונאמר (ירמיה פרק ג' - כב): "שובו בנים שובבים ארפה משובותיכם".

פרטי הלכה

א. נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכיפורים. ומנהג בני אשכנז אינו כן, אלא מראש חדש ואילך מתחילים לתקוע אחר התפלה שחרית...ועומדים באשמורות לומר סליחות ביום א' שלפני ר"ה..." (שו"ע ורמ"א סימן תקפא')

ב. מנהג אמירת הסליחות הוא מחצות הלילה ואילך ובאשמורת הבוקר ולא בתחילת הלילה. זאת עפ"י המבואר בזוהר הקדוש פרשת חיי שרה שמשעות הבוקר מתעוררים חסדים בעולם, שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו". ואילו משעת מנחה עד חצות הלילה מתעוררים מידות הדין, ולכן אין ראוי לומר סליחות בתחילת הלילה, שהוא זמן התגברות מדות הדין. וכן כתב רבינו האר"י בספר שער הכוונות. לכן מה שנהגו בכמה מקומות לומר סליחות בתחילת הלילה הוא מנהג לא טוב, וראוי להנחותם לבטל מנהגם. (עפ"י שו"ת יחווה דעת א' – מו')

ג. אומנם המנהג פשוט בכל תפוצות ישראל לומר סליחות וי"ג מדות בתפלת ערבית בליל יום הכיפורים, אולם אין זו ראיה להתיר אמירת סליחות בשאר לילות השנה, כי ביום הכיפורים לילה כיום יאיר בהתעוררות הרחמים, ולשטן אין בו רשות להשטין כמובא במסכת יומא כ. מה שאין כן בשאר לילות. (עפ"י שו"ת יחווה דעת א' – מו')

ד. המאחר לאמירת הסליחות, יתחיל לומר במקום שבו הציבור אוחז, ורק אחר סיום הסליחות ישלים ביחידות את הקטעים שהחסיר.

ה. עיקר אמירת הסליחות צריכה להיות בכוונה, במיתון, הכנעה ולב נשבר ובפרט שלש עשרה מדות, וצריך להבין מה שמוציאים מהפה. לכן הנוהגים לומר "עננו אבינו עננו" ו"עשה למען שמך" במהירות רבה ובחפזה לא יפה עושים, ועליהם לשנות מנהגם זה. (ילקוט יוסף מועדים)

ו. כל אדם המשכים לסליחות, יתאמץ לא לישון בקריאת שמע וברכותיה ובתפילה, וכל שכן כשהוא לבוש בתפילין שאסור בהיסח דעת, כדי שלא יצא שכרו בהפסדו. וכלל גדול אמרו בעבודת ה', לשמור על העיקר ולהוסיף בחסידות. (ילקוט יוסף מועדים)

ז. נראה שמי שלא יכול לומר סליחות באשמורת לפני תפילת שחרית, יכול לומר הסליחות לפני תפילת מנחה, ואף שמבואר בזוהר פרשת לך לך, שבשעת מנחה שולטת מידת הדין הקשה, מלבד יום שבת שבשעת מנחה מתעוררים מדות הרחמים, מותר לומר סליחות וי"ג מדות לפני מנחה, שהרי מעשים בכל יום שאנו אומרים וידוי וי"ג מדות וכו' בתפילת המנחה. אלא שהסליחות שנאמרות באשמורת הבוקר אין ערוך אליהם שזו עת רצון והתעוררות הרחמים. (עפ"י שו"ת יחווה דעת א' - מו')

ח. מי שקם באשמורת הבוקר והציבור בסליחות, ואין לו פנאי לומר "תיקון חצות" וסליחות וצריך לבטל אחד מהם, טוב שיאמר "תיקון חצות" והוא עיקר גדול יותר מהסליחות. (כף החיים תקפא' – ד' וכן בילקוט יוסף).

ט. מנהג יהודי אשכנז לתקוע בשופר בציבור אחרי תפילת שחרית מיום א' באלול, עד אחרי יום הכיפורים - תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה (תשר"ת). ומנהג הספרדים לתקוע בשופר בתוך אמירת הסליחות, בעת אמירת יג' מידות ובתום אמירת הסליחות לפני קדיש "תתקבל".

י. מנהג רוב קהילות האשכנזים לומר מיום ב' של ראש חודש אלול עד הג שמיני עצרת, עם גמר התפילה שחרית וערבית "לדוד ד' אורי וישעי" (תהילים כ"ז), ויש שאומרים אותו אחר תפילת המנחה. ומנהג הספרדים לאומרו אחרי תפילת שחרית בלבד.

יא. ידקדק לחפש אחר שליח צבור היותר הגון והיותר גדול בתורה ומעשים שאפשר למצוא, שיתפלל סליחות וימים נוראים, ושיהא בן שלשים שנים, גם שיהא נשוי. ומכל מקום, כל ישראל כשרים הם, רק שיהיה מרוצה לקהל. (שו"ע ורמ"א סימן תקפא')

יב. חודש אלול הוא הזמן המתאים לפשפש במעשיו ולהרבות בתורה ומעשים טובים, ולשוב בתשובה, הן ממעשים והן ממידות אשר לא טובים, כי הם ימי רצון ובהם יד ה' פשוטה לקבל שבים. (ילקוט יוסף)

יג. משנכנס אלול כשכותב אדם איגרת לחבירו, צריך לרמוז בהתחלתו שמבקש עליו לשנה טובה תיכתב ותיחתם (כף החיים תקפא' - יח'). וכיום פשט המנהג לכתוב זאת גם בחתימת המכתב.

פינת העורך

"**לא תכיר פנים ולא תקח שחד**..." (פרק טז' – יט') בעל "הרוקח" היה אומר: אותיות "שחד" הן אותיות "חשד" - ללמדנו, שדיין ושופט בישראל צריך לא רק להימנע מלקיחת שוחד כשהוא יושב בדין, אלא הוא חייב לנהל את אורח חיים צנוע ומרוסן, שאפילו לא יחשידוהו הבריות בחטא חמור זה.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב ליונתן ואמונה גליק הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת לוי הי"ו ומשפחת גליק הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב למאיר שאול ורבקה רוזה בינים הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת בינים ומשפחת אלחרר - משפחת רבה הראשי של העיר מודיעין הי"ו. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא
"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

איזה מיני קינוח סעודה טעונים ברכה

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

לגבי דברים הבאים אחרי הסעודה, לפני ברכת המזון פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן קעז' סעיף ב', כדעת הטור, שעל כל הדברים שמובאים בסוף הסעודה אחרי שמשכו ידיהם מן הפת, בין דברים הבאים מחמת הסעודה בין דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, טעונים ברכה בין לפניהם בין לאחריהם.

אולם הוסיף שנוהג זה של פינוי השולחן לגמרי מאוכל בסוף הסעודה, לא מצוי כיום.

"ודברים הבאים לאחר סעודה קודם ברכת המזון, שהיה מנהג בימי חכמי הגמרא שבסוף הסעודה היו מושכים ידיהם מן הפת ומסירים אותו וקובעים עצמם לאכול פירות ולשתות, כל מה שמביאים אז לפניהם, בין דברים הבאים מחמת הסעודה בין דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, טעונים ברכה בין לפניהם בין לאחריהם, דהמוציא וברכת המזון אין פוטרין אלא מה שנאכל תוך עיקר הסעודה.

ודין זה האחרון אינו מצוי בינינו, לפי שאין אנו רגילין למשוך ידינו מן הפת עד ברכת המזון".

לבוש

על דברי מרן בפסיקתו הנ"ל, שהנוהג של פינוי השולחן לגמרי מאוכל בסוף הסעודה, לא מצוי כיום.

כתב הלבוש בסימן קעז' שזה דווקא בסעודות רגילות, שבסעודות גדולות מציאות זו קיימת, שכן בסעודות אלו מפנים את הפת, מנקים את המפות ועורכים מימי מגדים, ולכן במצבים אלו יש לברך על מיני המגדים ברכה ראשונה ואחרונה.

בהמשך כותב הלבוש הסבר מדוע בכל זאת בפועל לא נוהגים לברך בסעודות גדולות על דברי הקינוח ברכה ראשונה ואחרונה.

אולם לדעתו אין זה הסבר המתקבל על הדעת ולכן לדעתו ראוי לאדם המדקדק לברך על פירות ומיני קינוח שהוגשו בסוף הסעודה ברכה ראשונה ואחרונה.

מגן אברהם

המגן אברהם בסימן קעז' ס"ק ז' לא הסכים עם דברי הלבוש, ולדעתו גם בסעודות גדולות, אפילו שפינו את הפת מהשולחן, כל זמן שלא בירכו ברכת המזון, הרי זה נחשב בתוך הסעודה, מהסיבה שכתבו תלמידי רבנו יונה, שבימיהם היו מפנים את השולחנות ממש, ונוהג זה לא קיים כיום.

ברכי יוסף

אכן בברכי יוסף בסימן קעז' ס"ק ב' כתב שבמקומות בהם נוהגים לפנות לגמרי את השולחן לפני הגשת מיני הקינוחים, יש לברך עליהם ברכה ראשונה ואחרונה, וכתב בשם אחד החכמים שכך היה המנהג במצרים.

שו"ת אור לציון

וכן עולה ממה שכתב בשו"ת אור לציון חלק ב' פרק יב' - הלכות דברים הנוהגים בסעודה אות יג', שבסעודות גדולות שמפנים לגמרי את השולחן (כגון לצורך ריקודים וכדומה) צריך לברך על מיני הפירות שמוגשים אחרי כן לקינוח ברכה ראשונה ואחרונה.

"שאלה. האוכל עוגות או פירות לאחר הסעודה קודם ברכת המזון, האם מברך עליהם ברכה אחרונה לפני שמברך ברכת המזון.

תשובה. על עוגות ומשקאות אין מברכים ברכה אחרונה לפני ברכת המזון בכל אופן, ועל פירות מברך ברכה אחרונה לפני ברכת המזון רק אם סילקו את השולחן מלפניו קודם שהביאו לפניו את הפירות. והדבר מצוי בחתונות, שמסלקים לגמרי את השולחנות, ולאחר מכן מביאים פירות, וצריך לברך עליהם ברכה ראשונה וברכה אחרונה לפני ברכת המזון.

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן סימן קעז' סעיף ה' סיכם את הדעות בעניין זה, ובסוף כתב שנראה לו שכיום גם בסעודות גדולות אוכלים את מיני הקינוח אחרי ברכת המזון. (יתכן שנהגו כך, כדי לצאת מהספקות).

"וכתב רבינו הבית יוסף...ודין זה האחרון אינו מצוי בינינו לפי שאין אנו מושכין ידינו מן הפת עד לאחר ברכת המזון עכ"ל. וכן כתבו התוספות והרא"ש וכל הראשונים ונמצא דאצלינו תמיד מקרי תוך הסעודה ויש מי שכתב דבסעודות גדולות גם עתה המנהג כן כבזמן הש"ס (לבוש). ויש חולקים בזה (ב"ח ומג"א סק"ז) וכתבו דבזמן הש"ס היו רגילין לעקור השולחנות שהיה להם שולחנים קטנים ועתה שהשלחן גדול ואין מסלקין אותו הכל מקרי תוך הסעודה וספק ברכות להקל וכמדומני שעתה בסעודות גדולות וכן בעשירים גדולים אוכלין פירות אחר ברהמ"ז..."

כף החיים

בספר כף החיים בסימן קעז' ס"ק יד' הרחיב לדון בעניין זה, ומסקנתו היא שכוונת מרן בשו"ע שמצב של אחר הסעודה לפני ברכת המזון לא שייך כלל לא שייך בימינו, כולו בסעודות גדולות ואפילו אם מפנים את המפות או השולחנות, וזה מפני שטבע שלנו כיום לגבי הנוהג בסעודות שונה מהטבה שהיה בתקופת חז"ל.

"אמנם לעניות דעתי נראה דמסתמיות דברי השו"ע משמש דדין זה לא שייך אצלנו כלל, לא שנא סעודות גדולות ולא שנא סעודות קטנות, ולא שנא אם מסירים הפת או השולחן, דגם אם מביאים שולחן אחר אין לברך אחריהם. והטעם נראה לי בס"ד, משום דבימי חכמי הגמרא רוח אחרת היתה בם, דהטבע שלהם היה, כיון שמשכו ידיהם מן הפת, אין אוכלים עוד כלל, ולכך מברכים לאחריהם, לא כן הטבע שלנו, דאין מושכין, דכל עת אם פת אוכלין, ולכך לא חשיב סילוק אף אם מסירים השלחן ומביאים אחר, אין לברך אחריהם..."

לסיכום כתב שהיות ונחלקו בזה האחרונים, אין לברך על קינוחים ברכה אחרונה, משום ספק ברכות להקל.

"...ועל כן נראה, כיון דיש פלוגתא בזה בזה הזמן, אין לברך אחריהם כלל, וליכא בזה חששא דנהנה מעולם הזה בלא ברכה, כיון דבדיעבד ברכת המזון פוטרת כל מיני פירות, כמו שכתבתי לעיל אות ז'..."

סיכום

בימי חכמים היתה קיימת מציאות של "אחר הסעודה" עוד לפני שבירכו ברכת המזון, וזאת מפני שהיה מנהגם לסיים את הסעודה לגמרי, והיו מפנים את הפת ושאר המאכלים מהשולחן, או שהיו מפנים את השולחנות האישיים מלפני כל אחד ואחד.

ומכיוון שרצו להמשיך לשבת בצוותא, היו מתעכבים מלברך ברכת המזון, ואם היו מגישים לפניהם עוד מאכלים, אכילתם הייתה נחשבת לאכילה נפרדת לחלוטין מהסעודה.

ולכן היו מברכים על מאכלים אלו לפניהם ולאחריהם, ולאחר מכן עוד היו ממברכים ברכת המזון, על הסעודה שאכלו.

כיום, שאיננו רגילים לסיים את הסעודה לגמרי לפני ברכת המזון, שכל זמן שעדיין לא בירכנו ברכת המזון עדיין יש אפשרות שנאכל מהפת, ואפילו אם החליפו את המפה, כיוון שעדיין יתכן שמשתתפי הסעודה ירצו לאכול עוד מהפת, עדיין אנחנו נחשבים בתוך הסעודה.

ואפילו בסעודות גדולות כגון בחתונות, בהם מלצרים מפנים את השולחנות כדי לסיים את עבודתם, המוזמנים לא מעוניינים לסיים את הסעודה עד ברכת המזון, ויתכן אולי שאף ירצו לאכול עוד פת או משאר מאכלים אם יביאום לפניהם.

ולכן לדעת רוב הפוסקים האחרונים אין בימינו דין 'אחר הסעודה', ואם מגישים מאכלים לקינוח, מברכים עליהם לפניהם ולא לאחריהם.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק ט': "**תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם**" ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

את פסוק י': "**ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ**" – מבאר מלבי"ם שעם ישראל שקיבל את רשותו של הקב"ה לרצוץ את הגויים שקמו עליהן פונה לגויים לתקן את דרכיהם ובכך ימנעו מאבדון: "**ועתה, רוצה לומר אחר שה' הרשה אותי ע"ז וכל ממלכות הארץ נתן בידי, ורק אם אשאל אכריתם ויאבדו, א"כ למה תמרדו ותמתינו עד עת שתאבדו, טוב שתשכילו עתה. השכילו הוסרו ר"ל השכילו זאת מצד הערת השכל וקבלו זאת מאהבה, או עכ"פ הוסרו מצד המוסר ויראת העונש העתיד לבא עליכם, ומצד זה**".

פסוק יא': "**עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה**" – הוא המשך הפניה לאומות העולם שיתקנו את דרכם, כדי שסופם יהיה טוב והרעדה תהפך לגילה: "**עבדו את ה' ביראה, ובזה תרויחו שלבסוף תגילו ברעדה הזאת שחרדתם ויראתם מן העונש. מפרש דבריו, נגד מה שאמר עבדו את ה' במה תעבדו את ה'?**"

את הפסוק האחרון פסוק יב': "**נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו**" מבאר מלבי"ם כסיום הפניה לאומות העולם "**נשקו בר**" - שיתחברו למבורר מאת ה'. פירוש אחר "**נשקו בר**" – שיהיו היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, ולא כמוץ אשר תדפנו רוח.

"**נשקו בר, התחברו אל המבורר מאת ה', שבמה שתעבדו עבודת המלך משיח ה' ידמה כאילו אתם עובדים את ה'. וגם אמר נשקו בר, היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, בל תהיו כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן תפס מילת בר שהוראתו תאומית על המבורר והנבחר ועל הבר והדגן, ונגד מה שאמר ביראה, מפרש ממה יתיראו? פן יאנף ה' (הנזכר בכתוב הקודם) ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו, רוצה לומר אחר שרק במעט שיבער אפו תאבדו דרך, כמ"ש ודרך רשעים תאבד, וכ"ש שראוי לכם להתירא פן יאנף, שפעל אנף מורה על שמכלה חרון אפו בעונש נחרץ, ונגד מ"ש וגילו ברעדה מפרש כי אשרי כל חוסי בו ולכן תגילו אח"כ על שחסיתם בה**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, ושהספר מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם.

את פסוקים י' עד יב' מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר שאומר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים, שיכולים לפתות אותו לעשות מעשה לא קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

את פסוקים יג ויד' מפרש המלבי"ם שהם דרכי הפיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב וכדומה, ממנו גם הוא יקבל את חלקו בגורל.

את פסוק טו': "**בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם**". מפרש מלבי"ם שבפסוק זה חוזר האב אל בנו ומזהירו לא לבתפתות אליהם ולא ללכת איתם לא במסלול הראשי שלהם ולא בנתיבית הצדדיים, ומוסיף, שלא רק להימנע מללכת איתם, אלא לגמרי להימנע מלהיות במחיצתם.

"**בני אל תלך בדרך אתם, דרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם של יחידים, ומוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בדרך הגדול שלהם הקבוע לכולם, כי גם אל תלך בנתיבתם, בנתיב שהולך בו יחיד מהם.**

וגם הוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בצוותא חדא, כי גם אם הם אין הולכים שם מנע רגלך שלא תלך בנתיב שהלך בו יחיד מהם, כי הם ירצחו גם אותך:

את פסוק טז': **כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם**" מפרש מלבי"ם שאותם אנשים הם רצים אל הרע – ומתחיל להסביר לגבי גזל שהוא דבר שבקלות ניתן להסביר את הרוע שבו וזה לא נעצר שם ומגיע עד לרצח, ועוד שמי שמחיל להיות בחברתם קשה לו להימלט מהם.

"**כי רגליהם לרע ירוצו, האב מודיע לבנו הקטן שידע שכל מה שרצים הוא לרע כי הגזל הוא דבר רע, (בזה יתחיל האב ללמד את בנו בדבר שיבין בקל בשכלו, ומוסיף להסביר לו כי) חוץ ממה שהוא דבר רע ירצחו גם אותך, כי ימהרו לשפך דם, (וגם כל תחשוב שבתוך כך תשמט מידם, כי ימהרו לזה)**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. **כשנלחמים וצרים על עיר, האם מותר להשחית את העצים סביבה?**

א. כן, ולא משנה איזה עץ. ב. עץ פרי מותר, ועץ סרק אסור.

ג. עץ סרק מותר ועץ פרי אסור. ד. לא, ולא משנה סוג העץ.

2. **מי מהאנשים היה חוזר לביתו ולא יוצא למלחמה?**

א. מי שבנה בית ולא חנך אותו. ב. מי שיש לו עסק פרטי.

ג. מורים ומנהלי בית ספר. ד. רבנים וראשי ישיבות.

3. **מי ניגש/ניגשים לדבר אל העם כאשר הם קרבים למלחמה?**

א. ראש אבות בית הדין. ב. המלך ושר הצבא.

ג. כהן שהוא משוח מלחמה. ד. כהן משוח מלחמה ושר הצבא.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

7. "**תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ**: " (פרק יח") **למה הכוונה "תמים תהיה"?**

א. להיות בעל אמונה פשוטה בה'. ב. לקבל את כל מה שה' עושה באהבה.

ג. להתפלל לה' ולא לבקש מהמתים וכדומה. ד. כל התשובות נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "**וְלֹא תָקִים לְךָ מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא ה'...**" (פרק טז') - **הרי האבות עשו?**

א. הכוונה כאן למצבת עבודה זרה. ב. הכוונה כאן, אחרי בניית המקדש.

ג. ה' שנאה אחרי שהגויים קבעוה לחוק לעבודה זרה. ד. ב' וג' נכונות.

5. **לאיזו הרחבה הכוונה בפסוק "וְאִם יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ (יט')?**

א. לנחלת שבעת העמים. ב. רמז לעתיד כשישראל ימשלו בכל העולם.

ג. להשלמת עשר העמים כולל הקני, הקנזי והקדמוני. ד. ב' וג' נכונות.

6. "...**יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲבֹר בְּבְרִיתוֹ?** (יז') - **איזו ברית?**

א. מצוות ברית מילה. ב. הברית עם ישראל שלא יעבדו עבודה זרה.

ג. מצוות שהן אות, כמו שבת ותפילין. ד. הברית לשמור את כל המצוות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

8. "...**יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲבֹר בְּבְרִיתוֹ?** (יז') - **איזו ברית?**

א. מצוות ברית מילה. ב. הברית עם ישראל שלא יעבדו עבודה זרה.

ג. מצוות שהן אות, כמו שבת ותפילין. ד. הברית לשמור את כל המצוות.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל חינה נקודת אור בחשמונאים פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לזכר אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941